

Uusia oppimisen ympäristöjä rakentamassa

Iiona Laakkonen

Artikkeli pohtii mediaympäristön muutoksen kielenopetukselle aiheuttamia paineita ja ratkaisuja oppijälähtöisen, henkilökohtaisen oppimisympäristön (personal learning environment, PLE) näkökulmasta. Sosiaalinen media liittyy arvoiltaan ja toimintatavoiltaan läheisesti PLE-ajatteluun, joten aihetta lähestytäänkin aluksi sen avulla. Lopuksi esitellään muutamia F-SHAPE-hankkeessa syntyneitä ajatuksia siitä, mitä PLE:n käsite tarkoittaa ja miten sitä voidaan käytännössä toteuttaa.

Mediaympäristön muutos – toimintatapoja ja arvoja

Teoksessaan *Maailma muuttuu – mitä tekee koulu?* Luukka, Pöyhönen, Huhta, Taalas, Tarnanen ja Keränen (2008) ovat todenneet, että oppilaiden vapaa-ajan median käytöllä ja koulun käytänteillä on koko ajan vähemmän yhteistä. Samaa huolta kannetaan myös Kirsi Pohjolan toimittamassa ja hiljan julkaistussa *Uusi Koulu – oppiminen mediakulttuurin aikakaudella* -teoksessa (2011). Lankshear ja Knobel (2007) esittävät, että uusmedian parissa kasvaneilla länsimaisilla nuorilla on kokonaan toisenlainen tapa hahmottaa maailmaa (mindset), jossa merkityksellisenä osana on virtuaalisen ulottuvuuden ja olemassaolon tuntu. Tälle “jälkitekolliselle” mielenmallille ovat tyypillisiä myös yhteistyön, tuottamisen ja osallistumisen ajatukset. Lankshearin ja Knobelin mukaan yksi koulutuksen suurimpia haasteita onkin rakentaa siltaa sille tyypillisen vanhan ajattelun ja toiminnan tavan ja uudenlaisen toimintakulttuurin välille.

Sosiaalisen median kehittyminen ja yleistyminen on hyvä esimerkki siitä, miten media synnyttää kokonaan uudenlaisia tapoja toimia ja ajatella. Muodikkaan ja terminä hieman kuluneen sosiaalisen median sijasta voitaisiin oikeastaan puhua siitä, että internetin luonne on muuttunut yksisuuntaisesta julkaisualustasta (Web 1.0) osallistumisverkostoksi (Web 2.0), jonka monet palvelut perustuvat osittain tai kokonaan käyttäjien tuottamaan ja jakamaan sisältöön. Tim O’Reilly kuvasi muutosta jo vuonna 2005 mm. seuraavin esimerkein

Web 1.0 ? Web 2.0

- Britannica Online ? Wikipedia
- Personal websites ? blogging
- Publishing ? participation
- Content management ? wikis
- Directories (taxonomy) ? tagging (folksonomy) (O’Reilly 2005)

O'Reillyn poimimat esimerkit luonnehtivat muutosta sattuvasti: sosiaaliselle medialle tyypillistä ovatkin osallistuminen, avoimuus, keskustelu, yhteisöllisyys ja ideoiden, asioiden, keskustelujen ja ihmisten verkottuminen. Vuoden 2005 jälkeen on tapahtunut paljon: on mm. syntynyt Facebook ja Google+ , sekä suuri joukko yhteiseen kirjoittamiseen, esittämiseen ja jakamiseen liittyviä muita palveluja, jotka osaltaan jatkavat kehityskulkua ja toisaalta ohjaavat sitä omaan suuntaansa.

Oppijälähtöisyydestä apu murrokseen?

Yhteiskunnalliset muutokset ovat aina vaikuttaneet koulutukseen, mutta voi olla, että mediaympäristön muutos on yksi merkittävimmistä murroksista, jonka asettamaan haasteeseen koulun on vastattava. Puhutaankin ns. tulevaisuuden avaintaidoista ja tietoyhteiskuntavalmiuksista (21st century skills, ks. <http://atc21s.org/>), joissa korostuvat ajattelun ja työn teon taidot, kuten kriittinen ajattelu, oppimaan oppiminen, luovuus, kommunikaatio ja tiimityö. Tieto- ja viestintäteknikalla on tässä kaksoisrooli – toisaalta niiden hallinta oppimisen ja työnteon tukena ovat yksi oppimistavoite, toisaalta niiden nähdään tarjoavan tukea avaintaitojen kehittymiseen ja arviointiin. Uusmedia saattaa olla osa nuorison arkipäivää, mutta sen käytänteet, kieli ja toimintamallit voivat tuntua perinteisen median parissa kasvaneista vierailta. Toisaalta oppilaatkaan eivät välttämättä osaa käyttää taitojaan ja tietämystään opiskeluun ja tavoitteelliseen oppimiseen.

Uudistuspaaineiden keskellä voidaan tuntea uteliaisuutta, mutta myös levottomuutta ja vastentahtoisuuttakin. Opettajilta ja muilta koulutuksen suunnittelijoilta ja toteuttajilta tavallaan vaaditaan valtavaa kehitysloikkaa ja kokonaan uudenlaisen toimintakulttuurin omaksumista. Mutta mitä jos tehtäisiinkin toisin – jospa uusien taitojen ja toimintakulttuurin oppimiseen voitaisiin lähteä yhteistyön ja yhdessä oppimisen kautta ja täten hyödyntää sekä opettajien pedagogista osaamista ja ohjaustaitoja, että opiskelijoiden uusmedian tuntemusta ja uudenlaisia vuorovaikutuksen ja yhdessä tekemisen taitoja. Yhden ratkaisumallin tähän tarjoaa PLE-ajattelu, joka laajasti ottaen voidaan nähdä teknologian tukemana oppijälähtöisyytenä, tai oppijälähtöisenä teknologian integrointina.

Alun perin henkilökohtaisen oppimisympäristön käsite syntyi laajasti oppilaitoskäytössä olevien oppimisenhallintajärjestelmien ja suljettujen oppimisympäristöjen kritiikiksi: ne on suunniteltu ratkaisuksi kasvavien opiskelijamäärien hallintaan, ei niinkään ideaaleiksi oppimisen ympäristöiksi. PLE-ajatuksen mukaan oppija kokoaisi oman oppimisympäristönsä itselleen merkityksellisistä välineistä, verkostoista ja resursseista, ja ympäristö tukisi elämänmittaista oppimista eri konteksteissa, yli oppilaitosrajojen (ks. Laakkonen & Juntunen 2009). Ideologisella tasolla ja formaalin koulutuksen kontekstissa PLE tarkoittaa oppijan aktiivista roolia oppimisympäristönsä hallinnoijana, oppimisprosessin suunnittelijana ja omistajana (Laakkonen 2011). PLE-ideologiassa kiteytyvät myös sosiaaliselle medialle keskeiset perusarvot: omistajuus ja aktiivinen osallistuminen, verkostot ja yhteisöt, kontrollin ja sisältöjen hajautuminen ja luovuuden tukeminen (ks. esim. Downes 2007).

F-SHAPE-hanke – tulevaisuuden oppimisympäristöjä ja pysyviä käytänteitä

Tekes-rahoitteisessa F-SHAPE-hankkeessa (2010-2011) tutkitaan tulevaisuuden oppimisympäristöjä ja erilaisten teknologisten ja pedagogisten ratkaisujen soveltuvuutta aikuisille oppijoille työelämässä ja korkeakoulukontekstissa. Hankkeessa toteutetaan PLE-ajattelua käytännössä myös Jyväskylän yliopiston kielikeskuksessa, jossa sillä tavoitellaan kielenopetuksen relevanssin ja merkityksellisyyden lisäämistä, työelämätaitojen kehittymistä ja yhtäältä yhteisöllisen oppimisen, toisaalta itseohjautumisen ja oppimaan oppimisen taitojen tukemista. Tiiviillä yhteistyöllä opettajien kanssa pyritään synnyttämään pysyviä käytänteitä, jotka vähitellen leviäisivät ja muodostuisivat osaksi organisaation opetuskulttuuria.

Viisastenkiveä ei informaalin ja oppijakeskeisen mallin hyödyntämiseksi ole olemassa, mutta erilaisia vaihtoehtoja on hankkeen aikana kehitetty ja kokeilussa. Vaikka PLE käsitteenä juontaakin juurensa oppimisteknologiaan, ideologisella tasolla se voidaan ymmärtää oppijan voimauttamisena oman oppimisensa suunnitteluun ja kehittämiseen, ja formaalin koulutuksen kontekstissa oppijan resurssien, käytänteiden ja taitojen tuomisena osaksi opetusta. Voidakseen auttaa opiskelijoita tässä, opettajan ei tarvitse tuntea eikä hallita kaikkea teknologiaa, vaan hän voi antaa opiskelijoiden opettaa itseään ja toisiaan. Laajempi ymmärrys pedagogisista mahdollisuuksista riittää.

PLE : ymmärtäminen ja hahmottaminen

Enemmän kuin teknologiasta, PLE:ssä on kyse siis identiteetistä, tavoitteista ja niiden saavuttamisesta ja sopivien työkalujen, resurssien ja verkostojen löytämisestä ja valjastamisesta tavoitteiden saavuttamisen tueksi. Tämän avuksi olemme kehitelleet mallia, jonka vaiheiden avulla kukin voi vaikkapa paperille hahmottaa omaa oppimisen ympäristöään tietyn oppimistavoitteen tai alueen ympärille.

1. Mitä oppimistavoitteita sinulla on?

Työhön, vapaa-aikaan ja opiskeluun liittyvät oppimistavoitteet
Esim. kielenoppiminen, espanjankielisten biisien ymmärtäminen

2. Mitä osa-alueita oppimistavoitteisiin liittyy?

Esim. viestintätaidot, sanaston ja kielikuvien ymmärtäminen

3. Kenen kanssa?

Yksin, opiskeluryhmässä, parin kanssa, verkostossa, kaverin kanssa

4. Millaisia toimintoja tehdään?

yhdessä kirjoittaminen, sanaston etsiminen, tiedonhaku, lukeminen, puhuminen, piirtäminen

5. Millä työvälineillä?

Google docs, Youtube, Skype, kynä...

Näin syntyy miellekartta oppimisen ympäristöstä ja välineistöstä laajasti ymmärrettynä. Olemassa olevan ympäristön hahmottamisen jälkeen seuraavana asekeleena voi olla sen kehittäminen: Mitä voitaisiin tehdä vielä paremmin ja toimivammin? Onko jotakin, mitä puuttuu? Onko jokin väline, jolla työskentely sujuisi paremmin? Mitä opiskelijat voivat oppia toistensa ympäristöistä?

Toimivimmillaan PLE ei ole vain miellekartta, vaan tarjoaa kootusti pääsyn oppimisympäristön eri osiin. Attwellin (2008) mukaan PLE tarjoaisi mahdollisuudet seuraaviin toimintoihin:

Täysin kattavaa ratkaisua ei ole olemassa, mutta vapaasti tarjolla olevista välineistä löytyy kelvollisia vaihtoehtoja PLE:n näkyväksi tekemiseen ja toteuttamiseen. Esimerkiksi opiskelijablogi toimii parhaimmillaan tiedon keräämisen ja reflektion paikkana, siellä voi jakaa vaikkapa lukukokemuksiaan, linkkejä, verkkoarteita, kuvia ja tekstejä. Välineenä blogi kutsuu informaaliin kielenkäyttöön, repertuaarien ja genrejen sekoittamiseen ja se on selkeästi opiskelijan oma tila, jonka ulkoasua, sisältöä ja tyyliä voi muokata ja lukijakuntaa rajata haluamukseen. Opiskelijalla voisi vaikka olla yksi ainoa blogi, joka toimisi kokoavana alustana kaikille kieliopinnoille – tägien avulla sisältöä voisi selata lukijan intressien mukaan kieli- tai kurssikohtaisesti. Näin opiskelija voisi järjestelmällisesti rakentaa omaa kielenoppimisen tilaansa, jossa yhdellä kurssilla omaksuttu seuraisi mukana myös muihin opintoihin.

Uteliaisuutta ja epävarmuudensietokykyä

Kokemukset F-SHAPE –hankkeessa ovat osoittaneet, ettei PLE-ajattelun soveltaminen käy hetkessä. On kuitenkin mahdollista, että teknologian tuominen osaksi formaalia koulutusta tapahtuu parhaiten juuri tätä kautta: oppijoiden maailmasta ja osaamisesta ammentaen ja yhdessä oppien. Oppijalähtöisyys ja monimediaiset oppimisympäristöt voivat ehkä kannustaa opiskelijoita oppimisen ja ajattelun prosessien ja taitojen näkyväksi tekemiseen ja auttaa opettajia syventävään ymmärrystään paitsi työskentelyn tavoista, myös itse oppimisesta ja sen ohjaamisesta. Luotaessa uudenlaista toimintakulttuuria roolit väistämättä muuttuvat ja myös oppijan asiantuntemukselle saattaa löytyä entistä vahvempi sija opiskelun suunnittelussa ja toteuttamisessa. Käytänteet ja toimintamallit ovat vasta syntyneissä, joten niitä luotaessa, kokeiltaessa ja vakiinnuttaessa tarvitaan paitsi uteliaisuutta ja epävarmuudensietokykyä, myös kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä – ei huonoja ominaisuuksia ollenkaan.

Kirjoittaja on projektitutkija Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa ja työskentelee monitieteisessä Tekes-rahoitteisessa F-SHAPE-hankkeessa. Hän tekee väitöskirjaa oppijalähtöisestä teknologian integroinnista kieltenopetukseen pedagogisen muutoksen ja medialukutaidon näkökulmista. Artikkelissa esitettyä PLE:n hahmottamisen mallia on jalostettu yhdessä Oppijat-hankkeen kanssa – tekijä lähettää lämpimät kiitokset ajatuksista, ideoista ja testauksesta KTL:n Merja Juntuselle, Jarkko Lampiselle ja Jaana Kettuselle.

Lähteet

- Attwell, G. 2007. Personal learning environments – the future of eLearning? eLearning papers 2 (1). <http://www.elearningeuropa.info/files/media/media11561.pdf>.
- Downes, S. 2007. Learning networks in practice. Emerging technologies for learning (2). http://partners.becta.org.uk/page_documents/research/emerging_technologies07_chapter2.pdf
- Laakkonen, I. & Juntunen M. 2009. Tulevaisuuden oppimisympäristöt? Henkilökohtaiset ja avoimet oppimisen tilat. Tuovi 7. Interaktiivinen tekniikka koulutuksessa 2009 -konferenssin tutkijatapaamisen artikkelit. Tampere:INFIM. <http://tampub.uta.fi/infim/978-951-44-7788-1.pdf>
- Laakkonen, I. 2011. Personal learning environments in higher education language courses: an informal and learner-centred approach. In S. Thouësny & L. Bradley (Eds.), *Second language teaching and learning with technology: views of emergent researchers* (pp. 9-28). Dublin: Research-publishing.net.
- Lankshear, C. & Knobel, M. 2007. Sampling “the new” in new literacies. Teoksessa *A New Literacies Sampler*, New York: Peter Lang, 1-24.
- Luukka, M-R., Pöyhönen, S., Huhta, A., Taalas, P., Tarnanen, M. & Keränen, A. 2008. Maailmamuuttu- mitä tekee koulu? Äidinkielen ja vieraiden kielten tekstikäytännöt koulussa ja vapaa-ajalla. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.*
- O'Reilly, T. 2005. What Is Web 2.0? Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>
- Pohjola, K. (toim.) 2011. *Uusi Koulu - oppiminen mediakulttuurin aikakaudella*. Koulutuksen tutkimuslaitos.